

Установа адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»
Інстытут павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў

ЗАЦВЕРДЖАЮ
Дарэктар па навуковай рабоце
В.Р. Языковіч
2020

ВУЧЭБНАЯ ПРАГРАМА ПА ДЫСЦЫПЛІНЕ
Тэксталогія
спецыяльнасці перападрыхтоўкі
1-23 02 71 Бібліятэчнаўства і бібліяграфія
кваліфікацыя: *бібліятэкар-бібліёграф*
у адпаведнасці з тыповым вучэбным планам перападрыхтоўкі,
зацверджаным 02.08.2016 г., рэг. № 25-13/185

Мінск, 2020

Распрацоўшчык праграмы:

І.Б. Лапцёнак, прафесар кафедры культуралогіі і псіхалага-педагагічных дысцыплін Інстытута павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадрў установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат філалагічных навук

Рэкамендавана да зацвярджэння:

Кафедра культуралогіі і псіхалага-педагагічных дысцыплін Інстытута павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадрў установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

Пратакол пасяджэння ад 14.01.2020 № 1

Савет Інстытута павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадрў установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

Пратакол пасяджэння ад ад 16.01.2020 № 1

УВОДЗІНЫ

Вучэбная праграма па дысцыпліне «Тэксталогія» складзена згодна з адукацыйным стандартам перападрыхтоўкі кіруючых работнікаў і спецыялістаў па спецыяльнасці 1-23 02 71 «Бібліятэказнаўства і бібліяграфія».

Мэта праграмы: планаванне, арганізацыя і кіраванне працэсам вывучэння і засваення вучэбнай дысцыпліны «Тэксталогія».

Задачы праграмы:

даць слухачам веды ў галіне гісторыі і тэорыі тэксталогіі;

сфарміраваць уяўленне аб асноўных прыёмах работы з крыніцамі тэксту;

прадставіць навукова-абгрунтаваны падыход да выдання літаратурнай спадчыны;

паказаць методыку і арганізацыю работы ў працэсе падрыхтоўкі да публікацыі твораў класікаў мастацкай літаратуры, у тым ліку іх перакладаў; выпрацаваць навыкі тэксталагічнай работы ў кнігазнаўчай дзейнасці.

Метады навучання:

агульнанавуковыя метады (аналіз, сінтэз, параўнанне, абагульненне); спецыяльныя метады (гісторыка-кнігазнаўчы, аналітыка-тэматычны, часткова-пошукавы і даследчы).

Сродкі навучання:

друкаваныя (навучальныя дапаможнікі, зборы твораў, манавыданні твораў мастацкай літаратуры, зборнікі твораў, навуковая літаратура);

рукапісныя (копіі рукапісаў твораў);

электронныя адукацыйныя рэсурсы (мультымедычныя энцыклапедыі);

аўдыявізуальныя (слайд-прэзентацыі).

Асноўныя патрабаванні да вынікаў навучання ў рамках праграмы.

Слухачы павінны:

ведаць:

месца тэксталогіі ў шэрагу філалагічных, гістарычных, кнігазнаўчых дысцыплін;

значэнне тэксталогіі ў кнігазнаўчай дзейнасці;

асноўны паняццыйны апарат дысцыпліны;

прызначэнне, змест і асноўныя этапы фарміравання тэксталогіі;

эвалюцыю пісьменніка ў працэсе творчасці;

асноўныя падыходы, якія выкарыстоўваюцца для аўтарызацыі тэксту;

метады і прыёмы ўстанаўлення асноўнага тэксту, аднаўлення гісторыі яго напісання і публікацыі;

умець:

прымяняць практычныя навыкі навукова-абгрунтаванага падыходу да выдання літаратурнай спадчыны;

выкарыстоўваць асноўныя прыёмы работы з крыніцамі тэксту, выбару тэксту, іншых рэдакцый, варыянтаў;

вызначаць задачы каментарыя, адметнасць яго зместу.

ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

№ п/п	Назва раздзела, тэмы	Колькасць гадзін								
		Усяго	Лекцыі	Практычныя заняткі	Семінарскія заняткі	Круглыя сталы, тэматычныя дыскусіі	Лабараторныя заняткі	Дзелавыя гульні	Трэнерынг	Канферэнцыі
1	Гісторыя і сучасны стан тэксталагіі									
1.1	Тэксталагія як навука і вобласць кнігазнаўчай дзейнасці	4	2							2
1.2	Гісторыя развіцця тэксталагіі	4	2							2
1.3	Навуковая тэрміналогія і паняццёвы апарат тэксталагіі	4	2							2
2	Актуальныя аспекты вывучэння гісторыі тэксту і тэксталагічнай падрыхтоўкі выданняў									
2.1	Эдыцыйнае прымяненне тэксталагіі. Спецыфіка тэксталагічнай падрыхтоўкі выданняў мастацкай літаратуры	4	2							2
2.2	Тэкст як адзінка мастацкага перакладу	4		2						2
2.3	Тэксталагічная характарыстыка перавыданняў. Факсімільныя і рэпрэнтныя выданні	4		2						2
Усяго:		24	8	4						12

ЗМЕСТ ПРАГРАМЫ

Раздзел 1.

Гісторыя і сучасны стан тэксталогіі

Тэма 1.1. Тэксталогія як навука і вобласць кнігазнаўчай дзейнасці

Мэты і задачы тэксталогіі.

Работа з тэкстам як прадмет тэксталогіі.

Аб'екты тэксталогіі – тэкст, творчая індывідульнасць аўтара, гісторыя твора і яго кантэкст.

Тэксталогія як самастойная філалагічная дысцыпліна і эдыцыйная тэксталогія ў якасці дапаможнай дысцыпліны. Сувязь тэксталогіі з біяграфістыкай, крыніцазнаўствам, храналогіяй, бібліяграфіяй, палеаграфіяй, архівазнаўствам і інш. Тэксталогія як вобласць навуковай, гісторыка-культурнай, літаратуразнаўчай і кнігазнаўчай дзейнасці.

Крыніцазнаўчая база тэксталогіі. Літаратурная спадчына і пытанні эдыцыйнай культуры.

Агляд асноўнай літаратуры.

Тэма 1.2. Гісторыя развіцця тэксталогіі

Тэксталогія старажытнай літаратуры і яе ўплыў на фарміраванне тэксталогіі новай літаратуры. Заснавальнікі еўрапейскай тэксталогіі. Нямецкая тэксталагічная школа.

Тэксталогія ў Расіі. Стварэнне асветніцкіх збораў твораў у рускай выдавецкай практыцы.

Методыка тэксталагічнай работы С.Ф. Накавальніна, І.С. Баркова, Д.Я. Дамаскіна, П.П. Бекетава. Прынцыпы тэксталагічнай падрыхтоўкі серыі П.М. Пераўлескага.

Тэксталогія савецкага часу. Тэксталагічная дзейнасць Наркампроса, Акадэміі навук СССР, савецкіх выдавецтваў. Распрацоўка адзіных правіл падрыхтоўкі збораў твораў. Уплыў ідэй А.А. Шахматава, Б.В. Тамашэўскага, Д.С. Ліхачова на развіццё тэксталогіі.

Беларуская тэксталогія як навука. Традыцыі беларускай тэксталогіі: творы Ф. Скарыны, С. Буднага, Я. Карскага і інш. Дзейнасць выдавецкай суполкі «Загляне сонца і ў наша аконца». Падпісная серыя «Беларускія песняры». Дзейнасць І. Замоціна, А. Вазнясенскага, Я. Барычэўскага, В. Мачульскага, М. Пятуховіча і інш. «Творы М. Багдановіча» як тагачасны ўзор падрыхтоўкі спадчыны класіка ў кантэксце эпохі, ва ўзаемасувязі з літаратурным працэсам. Беларуская тэксталогія ў другой палове ХХ – пачатку ХХІ ст. Першая спроба выдання навукова каментаванага збору твораў – шасцітомніка Я. Купалы (1951–1954). Выданне спадчыны З. Бядулі, К. Чорнага, Я. Коласа, І. Мележа, М. Лынькова, П. Броўкі, М. Гарэцкага

і інш. Дзейнасць сектара рукапісаў і выданняў (пазней – аддзела тэксталогіі) Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Зборы твораў, падрыхтаваныя сучаснымі выдавецтвамі.

Даследаванні, прысвечаныя вопыту і праблемам падрыхтоўкі літаратурнай спадчыны.

Роля музеяў і архіваў у развіцці беларускай тэксталогіі. Фонды беларускіх матэрыялаў у музеях, архівах і бібліятэках замежжа.

Тэма 1.3. Навуковая тэрміналогія і паняццыйны апарат тэксталогіі

Тэрмін «тэкст» у тэксталогіі. Асноўны (кананічны, аўтэнтычны) тэкст.

Крыніцы тэксту. Асноўныя і дадатковыя матэрыялы ў тэксталагічнай рабоце. Рукапісныя, друкаваныя і вусныя крыніцы. Параўнальна-гістарычнае вывучэнне крыніц.

Асноўныя паняцці тэксталогіі. Рукапіс, аўтограф, чарнавік, белавік, копія, аўтарызаваная копія.

Рэдакцыі і варыянты: колькасны і якасны характар адрознення. Параўнанне выданняў з мэтай выяўлення варыянтаў. Размяшчэнне варыянтаў у сучасным выданні.

Скажэнні, кан'ектуры і розначытання.

Прынцыпы тэксталогіі.

Тэксталагічныя метады і прыёмы – атрыбуцыя, датаванне, кан'ектыраванне, каменціраванне.

Апошняя аўтарская воля. Матывіроўка ўнясення тэксталагічных змяненняў.

Спецыфіка фальклорнай тэксталогіі.

Раздзел 2.

Актуальныя аспекты вывучэння гісторыі тэксту і тэксталагічнай падрыхтоўкі выданняў

Тэма 2.1. Эдыцыйнае прымяненне тэксталогіі. Спецыфіка тэксталагічнай падрыхтоўкі выданняў мастацкай літаратуры

Паняцці «эдыцыя», «эдыцыйная практыка».

Тыпы выданняў па адлюстраванню формы папулярызатыі навуковай ацэнкі твора: навуковае, навукова-папулярнае, масавае.

Віды аўтарскіх выданняў: выданне асобнага твора, зборнік, збор твораў (поўны збор твораў, акадэмічны поўны збор твораў, збор твораў).

Паняцці «твор», «мастацкая літаратура», «класіка мастацкай літаратуры».

Месца твора ў спадчыне пісьменніка. Пачатковы, прамежкавы і завяршальны этапы работы над творам.

Прычыны аўтарскіх перапрацовак тэксту, знішчэння тэксту. Цэнзура і аўтацэнзура. Паняцце «творчая індывідуальнасць пісьменніка».

Праблема расчытвання рукапісаў. Кан'ектура і яе суправаджэнне ў выданні.

Атрыбуцыя. Метады атрыбуцыі. Атрыбуцыя і атэтэза. Пошукі эўрыстычнага тыпу.

Праблема аўтарства. Псеўданімы. Ананімныя творы. Літаратурныя містыфікацыі.

Датаванне як тэксталагічная праблема і шляхі яе вырашэння.

Правілы навуковай падрыхтоўкі тэкстаў у выданнях мастацкай літаратуры. Склад выданняў. Асаблівасці творчасці аўтара і прынцыпы размяшчэння твораў у выданні.

Спецыфіка і пабудова навукова-даведачнага апарату выданняў мастацкай літаратуры. Залежнасць аб'ёму і характару навукова-даведачнага апарату ад віду выдання. Элементы навукова-даведачнага апарату. Віды каментарыяў. Адметнасць сістэмы каменціравання тэксту.

Праблемы тэксталагічнай падрыхтоўкі выданняў мастацкай літаратуры на сучасным этапе.

Тэма 2.2. Тэкст як адзінка мастацкага перакладу

Асаблівасці развіцця мастацкага перакладу ў Беларусі. Дзейнасць Ф. Скарыны, С. Буднага, В. Цяпінскага, В. Дуніна-Марцінкевіча, М. Багдановіча, Я. Купалы, Я. Коласа, У. Дубоўкі, Ю. Гаўрука, Я. Семяжона, Н. Гілевіча, Р. Барадуліна, В. Сёмухі, К. Цвіркі і інш.

Паняцце «творчая індывідуальнасць перакладчыка». Віды мастацкага перакладу. Разуменне зместу тэксту на розных узроўнях і варыятыўнасці перадачы зместу ў перакладзе. Перакладны твор і чытацкі адрас.

Асаблівасці тэксталагічнай падрыхтоўкі перакладных твораў. Навукова-даведачны апарат перакладнога выдання.

Тэма 2.3. Тыпалагічная характарыстыка перавыданняў. Факсімільныя і рэпрынтныя выданні

Мэты і задачы тэксталагічнай падрыхтоўкі перавыданняў. Функцыі перавыданняў.

Віды перавыданняў: дапоўненае, выпраўленае, перапрацаванае, перагледжанае, пашыранае, стэрэатыпнае.

Асноўная група паўторных выданняў: факсімільнае і рэпрынтнае выданні; іх адметнасць.

Прынцыпы фарміравання навукова-даведачнага апарату перавыданняў. Адметнасць іх тэксталагічнай падрыхтоўкі ў залежнасці ад віду перавыдання.

МАТЭРЫЯЛЫ ДЛЯ САМАСТОЙНАГА ВЫВУЧЭННЯ

Раздзел 1. Гісторыя і сучасны стан тэксталогіі

Тэма 1.1. Тэксталогія як навука і вобласць кнігазнаўчай дзейнасці

Пытанні

1. Галіны тэксталогіі.
2. Дапаможныя навукі тэксталогіі.

Спіс рэкамендаванай літаратуры

1. Гришунин, Н.Л. Исследовательские аспекты текстологии / Н.Л. Гришунин. – М. : Наследие, 1998. – С. 67–72, 93–95.
2. Тэксталогія і яе дапаможныя навукі : вучэб.-метады. дапаможнік / В.П. Рагойша [і інш.] ; пад рэд. В.П. Рагойшы. – Мінск : БДУ, 2015. – С. 3–7, 27–30, 47–51, 121–126, 165–168.
3. Эйхенбаум, Б. Основы текстологии / Б. Эйхенбаум // Редактор и книга : сб. ст. – М., 1962. – С. 63–76.

Тэма 1.2. Гісторыя развіцця тэксталогіі

Пытанні

1. Сучасны перыяд развіцця тэксталогіі.
2. Роля літаратурнага музея і архіва ў развіцці беларускай тэксталогіі.

Спіс рэкамендаванай літаратуры

1. Мушынскі, М.І. Беларуская тэксталогія: набыткі, праблемы / М.І. Мушынскі // Польшча. – 1980. – № 1. – С. 209–225.
2. Тэксталогія і яе дапаможныя навукі : вучэб.-метады. дапаможнік / В.П. Рагойша [і інш.] ; пад рэд. В.П. Рагойшы. – Мінск : БДУ, 2015. – С. 13–15, 139–144, 145–162.
3. Эйхенбаум, Б. Основы текстологии / Б. Эйхенбаум // Редактор и книга : сб. ст. – М., 1962. – С. 41–62.

Тэма 1.3. Навуковая тэрміналогія і паняццёвы апарат тэксталогіі

Пытанні

1. Параўнальна-гістарычнае вывучэнне крыніц.
2. Камплекснасць у вывучэнні тэксту.

Спіс рэкамендаванай літаратуры

1. Лихачев, Д.С. Текстология : краткий очерк / Д.С. Лихачев. – 2-е изд. – М. : Наука, 2006. – С. 102–103.

2. Омилянчук, С.П. Текстология : конспект лекций [Электронный ресурс] / С.П. Омилянчук. – Режим доступа : <http://hi-edu.ru/e-books/xbook076/01/index.html>. – Дата доступа : 20.06.2016.

Раздзел 2. Актуальныя аспекты вывучэння гісторыі тэксту і тэксталагічнай падрыхтоўкі выданняў

Тэма 2.1. Эдыцыйнае прымяненне тэксталагіі. Спецыфіка тэксталагічнай падрыхтоўкі выданняў мастацкай літаратуры

Пытанні

1. Цэнзура і аўтацэнзура.
2. Унясенне кан'ектуры.
3. Праблемы тэксталагічнай падрыхтоўкі выданняў мастацкай літаратуры.

Спіс рэкамендаванай літаратуры

1. Голуб, Т. Тэксталагія беларускай літаратуры ХХ стагоддзя : гісторыя тэксту як шлях да гісторыі літаратуры / Т. Голуб. – Мінск : Беларус. навука, 2013. – С. 59–65, 79–102.

2. Лихачев, Д.С. Текстология : краткий очерк / Д.С. Лихачев. – 2-е изд. – М. : Наука, 2006. – С. 63–65; 72–73.

3. Рейсер, С.А. Основы текстологии [Электронный ресурс] / С.А. Рейсер. – Л. : Просвещение, 1978. – С. 42–50, 147–168. – Режим доступа : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Linguist/reyser/index.php. – Дата доступа : 20.06.2016.

Тэма 2.2. Тэкст як адзінка мастацкага перакладу

Пытанні

1. Віды мастацкага перакладу.
2. Асаблівасці развіцця мастацкага перакладу ў Беларусі.
3. Адметнасць тэксталагічнай падрыхтоўкі перакладных твораў.

Спіс рэкамендаванай літаратуры

1. Виноградов, В.С. О специфике художественного перевода и его теории / В.С. Виноградов // Филологические науки. – 1978. – № 5. – С. 51–57.
2. Борсук, Н.М. Тэорыя і практыка мастацкага перакладу : дапаможнік для студэнтаў-філолагаў / Н.М. Борсук; пад рэд. З.П. Мельнікавай. – Брэст : БрДУ, 2000. – С. 3–12, 49–79.
3. Тэксталагія і яе дапаможныя навукі : вучэб.-метад. дапаможнік / В.П. Рагойша [і інш.] ; пад рэд. В.П. Рагойшы. – Мінск : БДУ, 2015. – С. 25–27.
3. Чарота, І.А. Тэорыя і практыка мастацкага перакладу : вучэб. дапаможнік / І.А. Чарота. – Мінск : БДУ, 2011. – С. 19–28, 37–45.

Тэма 2.3. Тыпалагічная характарыстыка перавыданняў. Факсімільныя і рэпрынтныя выданні

Пытанні

1. Віды перавыданняў.
2. Тэксталагічная падрыхтоўка перавыданняў.
3. Адметнасць навукова-даведачнага апарату перавыданняў.

Спіс рэкамендаванай літаратуры

1. Антонова, С.Г. Редакторская подготовка изданий : учебник / С.Г. Антонова [и др.] ; под общ. ред. С.Г. Антоновой. – М. : Изд-во МГУП, 2002. – Гл. 11.
2. Лихачев, Д.С. Текстология : краткий очерк / Д.С. Лихачев. – 2-е изд. – М. : Наука, 2006. – С. 122–125, 152–160.
3. Рейсер, С.А. Основы текстологии [Электронный ресурс] / С.А. Рейсер. – Л. : Просвещение, 1978. – С. 142–169. – Режим доступа : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Linguist/reyser/index.php. – Дата доступа : 20.06.2016.
4. Филиппович, А.Ю. Технологии создания факсимильных изданий / А.Ю. Филиппович. – М., 2013. – С. 2–16.

СПІС РЭКАМЕНДАВАНАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Асноўная

1. Голуб, Т. Тэксталагія беларускай літаратуры XX стагоддзя: гісторыя тэксту як шлях да гісторыі літаратуры / Т. Голуб. – Мінск : Беларус. навука, 2013. – 245 с.
2. Лихачев, Д.С. Текстология : краткий очерк / Д.С. Лихачев. – 2-е изд. – М. : Наука, 2006. – 175 с.
3. Омилянчук, С.П. Текстология / С.П. Омилянчук. – М. : МГУП, 2002. – 174 с.
4. Омилянчук, С.П. Текстология : конспект лекций [Электронный ресурс] / С.П. Омилянчук. – Режим доступа : <http://hi-edu.ru/e-books/xbook076/01/index.html>. – Дата доступа : 20.06.2016.
5. Петровичева, Л.И. Текстология : учеб.-метод. пособие по проведению практ. работ для студентов специальности 1-47 01 01 «Издательское дело» / ред.-сост. Л.И. Петровичева; Белорус. Гос. технологич. университет». – Минск : БГТУ, 2005. – 53 с.
6. Рейсер, С.А. Основы текстологии [Электронный ресурс] / С.А. Рейсер. – Л. : Просвещение, 1978. – С. 3–12; 42–50; 142–169. – Режим доступа : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Linguist/reyser/index.php. – Дата доступа : 20.06.2016.
7. Тэксталагія і яе дапаможныя навукі : вучэб.-метад. дапаможнік / В.П. Рагойша [і інш.] ; пад рэд. В.П. Рагойшы. – Мінск : БДУ, 2015. – С. 3–7, 13–15, 25–30, 47–51, 121–126, 139–162, 165–168.
8. Чарота, І.А. Тэорыя і практыка мастацкага перакладу : вучэб. дапаможнік / І.А. Чарота. – Мінск : БДУ, 2011. – С. 19–28, 37–45.
9. Эйхенбаум, Б. Основы текстологии / Б. Эйхенбаум // Редактор и книга : сб. ст. – М., 1962. – С. 41–62; 63–76.

Дадатковая

1. Антонова, С.Г. Редакторская подготовка изданий : учебник / С.Г. Антонова [и др.] ; под общ. ред. С.Г. Антоновой. – М. : Изд-во МГУП, 2002.
2. Борсук, Н.М. Тэорыя і практыка мастацкага перакладу : дапаможнік для студэнтаў-філолагаў / Н.М. Борсук ; пад рэд. З.П. Мельнікавай. – Брэст : БрДУ, 2000. – С. 3–12, 49–79.
3. Виноградов, В.С. О специфике художественного перевода и его теории В.С. Виноградов // Филологические науки. – 1978. – № 5. – С. 51–57.
4. Гришунин, Н.Л. Исследовательские аспекты текстологии / Н.Л. Гришунин. – М. : Наследие, 1998. – 416 с.

5. Гульман, Р.І. Тэксталагія твораў Янкі Купалы: пытанні вызначэння аўтэнтычнага тэксту / Р.І. Гульман. – Мінск : Навука і тэхніка, 1971. – 173 с.
6. Делон, М. Проблемы текстологии и эдиционной практики: опыт французских и российских исследователей / М. Делон [и др.]. – М. : ОГИ, 2003. – 344 с.
7. Золава, Э.А. Тэксталагія – мая прафесія : з вопыту падрыхтоўкі да выдання збораў твораў класікаў беларускай літаратуры / Э.А. Золава. – Мінск : Выдавецкі цэнтр БДУ, 2006. – 164 с.
8. Лапцёнак (Лавар), І. Паэт-перакладчык Я. Семяжон: адметнасць творчай індывідуальнасці / І. Лапцёнак (Лавар); навук. рэд. В.П. Рагойша. – Мінск : Беларус. навука, 2010. – 255 с.
9. Мушынскі, М.І. Беларуская тэксталагія: набыткі, праблемы / М.І. Мушынскі // Польша. – 1980. – № 1. – С. 209–225.
10. Современная текстология: теория и практика / РАН, Ин-т мировой лит-ры им. А.М. Горького. – М. : Наследие, 1997. – 198 с.
11. Филиппович, А.Ю. Технологии создания факсимильных изданий / А.Ю. Филиппович. – М., 2013. – С. 2–16.
12. Шэрман, К.Р. Таямніцы почырку: літаратурна-крытычныя артыкулы, эсэ / К.Р. Шэрман. – Мінск : Маст. літ-ра, 1995. – С. 10–17, 80–83.